

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1939.

Första kammaren.

Nr 18.

Onsdagen den 15 november.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Föredrogs och hänvisades till första särskilda utskottet nedannämnda motioner:

nr 19, av herr *Bergman* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående tillverkning och beskattning av maltdrycker, m. m.;

nr 20, av herr *Lindström* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående tillverkning och beskattning av malt-drycker, m. m.; samt

nr 21, av herr *Andersson, Alfred*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Föredrogs ånyo första särskilda utskottets utlåtanden:

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att träffa vissa avtal rörande produktion av sulfitsprit m. m., jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beviljande av lån till Hissmofors aktiebolag.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo första särskilda utskottets utlåtande nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrade grunder i vissa fall för värnpliktigas avlöning.

*Ang. värn-
pliktigas
avlöning.*

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 61, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 14 oktober 1939, föreslagit riksdagen att för sin del godkänna de ändrade grunder för värnpliktigas avlöning, som innefattades i en vid berörda proposition fogad, nämnda dag utfärdad kungörelse om ändrad lydelse av § 9 mom. 1 och 3 kungörelsen den 5 mars 1926 (nr 60) angående avlöning för rullförings-(sjörullförings-)befäl och värnpliktiga under fredstid m. m.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet anfört:

»Kungl. Maj:ts föreliggande förslag innebär i huvudsak dels att det penningbidrag av två kronor om dagen, som nu utgår från och med tvåhundraelfte tjänstgöringsdagen till å sjömanshus inskrivna värnpliktiga vid flottan, skulle utgå allenast under sjötjänstgöring, därvid en uppdelning av penningbidraget skulle ske, så att hälften av detsamma rubriceras såsom sjötjänstbidrag, dels ock att ett särskilt tillägg under sjötjänstgöring utgår för samtliga värnpliktiga vid marinen, vilka inkallats till neutralitetsvakt. I fråga om storleken

Första kammarens protokoll vid urtima riksdagen 1939. Nr 18.

Ang. värnpliktigas avlöning. (Forts.)

av ifrågavarande bidrag har föreslagits, att desamma skulle utgå med samma belopp som sjöstillägget till de fast anställda, dock med minst en krona.

I likhet med departementschefen har utskottet funnit de föreslagna ändrade grunderna för avlöningen innebära bestämda fördelar, då härigenom en rationalisering av lönesystemet vinnes samtidigt som en förbättring sker av de värnpliktigas under sjö tjänstgöring tillkommande löneförmåner. Ej heller har utskottet något att invända mot storleken av de ifrågasatta bidragen. Utskottet vill i detta sammanhang erinra därom, att Kungl. Maj:t genom brev den 14 oktober 1939 meddelat bestämmelser angående anställning över stat av vissa värnpliktiga, varigenom ifrågakommande personal tillförsäkras i huvudsak samma förmåner som personal på aktiv stat.

Vad departementschefen i förevarande proposition jämväl i övrigt föreslagit har utskottet lämnat utan erinran.

Utskottet anser, att Kungl. Maj:t bör äga utfärda de tillämpningsföreskrifter på förevarande område, som kunna befinnas erforderliga.

Utskottet hemställer, att riksdagen må godkänna de ändrade grunder för värnpliktigas avlöning, som innefattas i den vid propositionen den 14 oktober 1939 (nr 61) fogade, sistnämnda dag utfärdade kungörelsen om ändrad lydelse av § 9 mom. 1 och 3 kungörelsen den 5 mars 1926 (nr 60) angående avlöning för rullförings- (sjö rullförings-) befäl och värnpliktiga under fredstid m. m.»

Herr Brandt: Herr talman! Jag hade hoppats, att någon annan skulle ha begärt ordet, och är mycket osäker, om kammaren överhuvud vill lyssna till vad jag har att säga, men jag kan verkligen inte underlåta att fästa uppmärksamheten på den fråga, som här är före.

Det gäller bara godkännande av en kungörelse — för resten ute sedan en månad — och som verkat gott. Men det måtte inte vara känt för alla inom riksdagen, hur fruktansvärt orättvist de ekonomiska förhållandena te sig för dessa unga värnpliktiga. Jag fick häromdagen ett brev från en ung man, som är förlagd ute i havsbandet. Han skriver: »Kunde inte några riksdagsmän resa ut och ta reda på hur vi ha det? Vad skulle riksdagen säga, om vi vågade föreslå, att herrar riksdagsmän skulle betrakta urtiman såsom deras offer under försvarsberedskapen och följaktligen avstå från alla arvoden under urtiman?»

Det kunde vara ett skämtsamt ord, men det är det inte. Här ligga unga män, som äro examinerade sjökapten och kanske haft en lön på 3 à 400 kronor i månaden. Jag känner en sådan, som berövats sin plats och som kanske aldrig återfår den. Han har skrivit följande ord: »Jag har legat ute i 2 månader och klagar inte; det är klart att vi skola göra vår plikt. Men skola vi ligga ute i 6, 8, 10 månader under första året och sedan lika länge i fortsättningen och bara få den lilla lönen på 2.80 om dagen, är det orättfärdigt. Varför skola vi ensamma bära dessa tunga bördor?» Han citerar också orden: »Så sant vi äga ett fosterland, vi ärvde det alla lika.» Det måste också kännas särskilt hårt, när dessa män se, hur riksdagen är i tillfälle att bispringa andra kategorier medborgare. En proposition har nyligen framlagts, som innebär bl. a. att om folkskollärare bli utkallade under 6 veckor, få de hela lönen med avdrag endast av det s. k. B-avdraget, alltså större delen av lönen! Det är i sin ordning och jag är tacksam över att propositionen kommit fram, men hur skall det kännas för ungdomarna där ute, som måste tjänstgöra mångdubbelt längre tid? Åtskilliga tidningar ha redan fäst uppmärksamheten på saken. Jag har här ett klipp ur Upsala Nya Tidning, som man stack i min hand i dag. Jag ber få läsa upp några rader: »Vill man göra en drastisk jämförelse kunde man mot en värnpliktig vid flottan, som en gång i tiden råkat ta värvning och

Ang. värnpliktigas avlöning. (Forts.)

utbildats till specialist av något slag och som nu ryckts från sitt civila arbete och har alla utsikter att under första krigsåret få ligga inne omkring tio månader, ställa en ung man som i själva verket är fullt vapenför, men lyckats bli befriad från all militärtjänst och därför inte behöver tjäna fosterlandet så mycket som en dag.» Jag har vågat begagna det enda tillfälle, som jag kunnat finna, att ännu en gång poängtera, att såsom det nu är kan det faktiskt icke få vara. Missnöjet utbreder sig, och det är ett berättigat missnöje. Dessa unga pojkar äro goda svenskar, och de säga, att om de hade möjlighet att få komma tillbaka till sina anställningar efter någon månad, så skulle de gärna avstå från all ersättning. De resonera: »Vad skulle t. ex. socialdemokraterna i riksdag och regering säga, om de få veta, att vi på grund av detta ekonomiska nödläge blivit av med våra civila tjänster och tvingats att ta militär anställning på stat?» Det kunna de nämligen göra för att på så sätt få det litet bättre — men är det rätt att tvinga dem därtill?

Jag har självfallet intet yrkande, herr talman, men jag har velat fästa uppmärksamheten därpå, att trots kungörelsens lättnader de ifrågavarande värnpliktiga fortfarande äro mycket missgynnade i förhållande till andra kategorier inkallade.

Herr Gustafsson, Per: Herr talman! Då den förste ärade talaren inte framställde något yrkande, skulle jag inte behövt begära ordet, men jag visste inte varthän han ville komma.

Jag ber då bara att få säga, att den proposition, som behandlas här, och det utlåtande, som avgivits över propositionen, avser att rätta till de felaktigheter, vilka förut kommit till synes. Det hade förmodligen inte gått — och går kanske heller inte — att nå alla anledningar till klagomål på det område, varom fråga är, men jag är övertygad om att från departementets sida åtminstone göres vad som göras kan för att åstadkomma förbättringar i de missförhållanden, som möjligen hittills påvisats.

Såsom det antytts i pressen och även på annat håll, är det i regel gamla, man kan säga föråldrade förordningar, som här äro normerande, men med tiden, förmodar jag, få vi nya i stället, så bra, att de kunna gå att använda samtidigt som de, om möjligt, icke ge anledning till några klagomål.

Jag vill därför hoppas, att de missförhållanden, som den föregående ärade talaren gjort sig till tolk för, skola arbetas bort, det tror jag, att vi alla äro ense om.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Herr talman! Vid förra världskrigets utbrott var också riksdagen samlad, och då framlade regeringen för riksdagen en proposition om beviljande av 50 miljoner för neutralitetsskyddet. Vi voro några uti kammaren, som då motionerade, att regeringen skulle hava noggrann uppsikt över militärernas önskningar, att det till det yttersta skulle spenderas av dessa anslagsbelopp utan någon för vanligt folk begriplig anledning. Riksdagen gav också vid sitt beslut en erinran om, att detta borde Kungl. Maj:t iakttaga.

Nu är ju hela folket så att säga ett enda traskapatrullo för militärväsende av alla slag: vad det kostar betyder mycket litet. Kommer man med några andra synpunkter på världsläget, är det i detta på andra idéer än de militära utarmade land omöjligt att få fram dem i instanserna och pressen. Det meniga folket är däremot lyhört mångenstädes för erinringar om att vi väl måste räkna även med sannolikheter och tidsmoment och att framför allt vår förskräckelse även borde längta efter den internationella rättsordningen, vilken

Ang. värnpliktigas avlöning. (Forts.)

evakueras av de flesta för att ej säga alla mäktiga såsom en obekväm mellankommande part.

Jag vill säga, herr talman, som riksdagen gjorde 1914, att folket ej bör skickas ut från sina arbeten i onödan. Här mobiliseras för tidigt och för mycket och skickas ut folk, som stå och göra ingenting i skogar och på backar med gevär under armen, under det att deras familjer svälta och de själva förlora av sina inkomstmöjligheter. I en sådan ställning befinna vi oss också nu, och jag har, som den förste ärade talaren sade om sig, velat begagna detta tillfälle för att ge uttryck åt en hos menige man spridd uppfattning.

Herr Petersson, Knut: Herr talman! Det är en allmän mening, tror jag, i kammaren, att orden från Dalabanken i det stora hela ha fog för sig. Den ärade talarens anmärkningar hänförde sig, såvitt jag förstod, huvudsakligen till den långa tjänstgöringstid, som de värnpliktiga till sjöss äro underkastade. Men klagomålen gälla även många andra förhållanden och framför allt — om det må tillåtas mig att säga det, trots att saken inte hör direkt samman med det nu föredragna ärendet — dröjsmålet med utdelningen av familjeunderstöden. De upplysningar, som i den delen kommit mig tillhanda, äro av den art, att jag tror, att det är nödvändigt, att man försöker rätta till dessa ting. Jag vet, att riksdagen haft under behandling en kungl. proposition i ärendet och att av denna föranledda förändringar hålla på att genomföras. I anledning härav skulle jag blott vilja uttrycka önskemålet, att Kungl. Maj:t söker i möjligaste mån nedbringa väntetiden för dessa människor, vilka äro i behov av familjeunderstöd.

Jag tror, att så också kan ske, om man nämligen förfar på det sättet, att man vid varje inkallelse ser till, att den inkallade får sig tillskickade de blanketter, som äro behövliga. Den värnpliktiga skulle då, när han inställer sig, kunna ha dessa blanketter till hands ifyllda med nödiga uppgifter. Som det nu är, måste blanketterna från truppförbanden skickas vidare till länsstyrelserna och från länsstyrelserna till hemortsmyndigheterna. Detta är en lång procedur och en mycken tidsödande procedur. Den tar åtminstone tre veckor. Alla måste förstå, att det i många fall blir svårt för människor, som äro vana att få avlöningen utbetald varje vecka, att i tre veckor finansiera hushållet med den knappa dagavlöningen.

Jag har velat bringa denna sak på tal i hopp, att departementschefen skall kunna finna på någon utväg att rätta till förhållandena.

Häri instämde herr *Andrén*.

Herr statsrådet Sköld: Herr talman! I anledning av den siste ärade talarens yttrande vill jag endast påpeka, att frågan om familjeunderstöden varit föremål för överläggning i riksdagen i ett par avseenden före denna dag. Det har utförligt under de vid behandlingen hållna diskussionerna påpekats eller medgivits, att det har förekommit en mängd trassel vid början av den förstärkta försvarsberedskapen. En undersökning, som jag låtit göra, visar, att orsakerna i mycket hög grad sammanhänge med den omständigheten, att vid de alldeles nya truppförband, som uppsatts vid intagande av förstärkt försvarsberedskap, saknades fredsexpeditioner och att man därför fick nyskapa hela den administrativa apparaten från början. Det kan inte undvikas, att det därvid uppstod trassel och svårigheter, men jag skulle för min del tro, att man nu kommit så långt som man överhuvud taget i detta avseende kan komma. Jag vill blott tillägga, att det finns

Ang. värnpliktigas avlöning. (Forts.)

ingen möjlighet att förfara så som herr Knut Petersson här rekommenderade, det vill säga att man tillställer varje inkallad värnpliktig en blankett. Det är nämligen inte på det sättet, att de värnpliktige erhålla personliga inkallelser, utan de inkallas genom kungörelser, och det skulle leda till ett oerhört arbete, om rullföringsexpeditionerna — och för övrigt alla militära myndigheter, som på den här punkten äro verksamma — skulle hålla på att plocka ut alla, som vid varje inkallelse komma ifråga för att tillställa dem en blankett. I stället har saken ordnats på det sättet numera, att blanketter för familjeunderstöden på förhand äro utlämnade till alla pastorsämbeten med undantag för pastorsämbetena i sådana städer, där rullföringsexpeditioner eller sjömanshus finnas. Möjlighet föreligger alltså praktiskt taget för var och en som blir inkallad att gå till pastorsämbetet eller rullföringsexpeditionen och få en blankett ifylld och sedan förse den med intyg före inryckningen. För att underlätta saken har det dessutom i varje kungörelse, som numera anslås, tillkännagivits, att de värnpliktige böra skaffa sig sådan blankett och var den finnes att tillgå.

Jag hade inte tillfälle att åhöra herr Brandts yttrande här, men jag skulle för min del våga tro att han överdrev saken i högsta grad — inte därför att jag skulle kunna bestrida, att inte inkallade värnpliktige bli utsatta för svårigheter och ekonomiskt trångmål men därför att jag tror, att man kan säga så mycket, att det är ganska svårt för staten att gå längre i fråga om värnpliktersättningen än den nu gått. Jag hörde att det här hade talats om sjökapteners och likställda, som komma att ligga inne under sex månaders tid. Det är ju uppenbart att om en sjökapten i dessa dagar kanske kan få en anställning med en lön av 1,000 kronor i månaden, så finns det ingen möjlighet att staten under inkallelsen skulle kunna betala honom tillnärmelsevis detta belopp. Genom de bestämmelser, som äro satta i kraft och som riksdagen i dag föreslås att gilla, får dock en person i den ställning, som det här varit tal om, och som alltså inkallats till flottan, en ersättning som varierar mellan 250 och 300 kronor i månaden. Jag tror inte att det är möjligt att med hänsyn till billighet och rättvisa gent emot andra gå längre än vad som här skett.

Herr Mannerskantz: Herr talman! Den fråga, som den förste talaren i debatten från Kopparbergslänsbanken tog upp, rörde närmast avlöningarna, beträffande vilka han påtalade vissa olägenheter. Med inkallelserna äro förknippade även en hel del andra olägenheter, ty jag tror inte att man kan säga att alla de olägenheter, som i början av kriget vidlåde våra försvarsanstalter på just detta område, ännu äro fullt undanröjda.

Jag anser i likhet med herr statsrådet, att man knappast kan gå längre än man gjort beträffande avlöningarna. Men på ett par andra punkter anser jag att man, utan att de militära kraven eftersättas, kan mildra de olägenheter, som göra sig gällande för en hel del värnpliktiga. Det ena är att man håller de sexveckorsperioder, som äro fastställda. Jag utgår ifrån att kriget i Europa blir långvarigt — om icke, är det desto bättre — och därest vi icke själva bli indragna, måste vi inställa oss på att vi under årtal bli tvungna att hålla vår nuvarande försvarsberedskap uppe. Då måste man ha en praktisk norm, som följes, så att det inte uppstår onödiga rubbningar vare sig för de enskildas eller för näringslivets förhållanden. Jag vet att man på sina ställen har förlängt inkallelsetiden med bara några få dagars frist i stället för att, som jag anser vore det riktigaste, taga in nästa omgång, som är avsedd att inkallas. Låter man de först inkallades utrustning ligga med märkta lappar för var och en, så kan en mobiliseringsinkallelse gå oerhört hastigt. Jag tycker nästan att detta förfarande skulle vara nyttigare även ur försvars-

Ang. värnpliktigas avlöning. (Forts.)
synpunkt än att låta de först inkallade ligga inne utöver den tid, som från början sagts.

Detta är en av de punkter, där jag tycker att man skulle kunna göra en ändring för framtiden. Ty man har genom den förlängda inkallelsen inte heller vunnit den fördelen, att det ligger flera man inne i tjänstgöring än om man i rätt tid tagit in nästa omgång.

Vidare anser jag, att det skulle kunna vara möjligt att göra vissa graderingar, när det gäller inkallelsetidens längd för dem som äro familjeförsörjare. Särskilt för dem, som ha stora besvärligheter att dragas med, skulle man kunna försöka att så småningom, när man nu får alltmer tid på sig, komma fram till ett slags förfaringssätt, varigenom de, som hade en mera avsevärd försörjningsplikt, antingen finge uppskov eller kortare tjänstgöringsperioder. Denna regel anser jag närmast skulle gälla vid de vapenslag och grupper, som hade längsta inkallelseperioderna. Man skulle därigenom utan tvivel kunna rädda en hel del hem från att komma i svårt nödläge. Antalet sådana kan när det gäller beväringen knappast vara så stort som för dem, som äro i landstormsåldern, då de yngre ju i allmänhet inte hunnit bilda familj.

Jag skulle alltså, herr talman, vilja rekommendera att man i högre grad ville sträva efter att hålla inkallelsetiderna samt även vidtagna åtgärder i nu sist berörda syfte.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag kan gott förstå att herr Petersson i sak har rätt i sin kritik. Men jag kan inte heller bestrida, att försvarsministern med den sakkunskap, han måste förvärva sig under utövandet av sitt svårhanterliga uppdrag, också har rätt i att den administrativa organisationen inte räcker till för att här skipa rättvisa.

Med hänsyn till de skäl, som försvarsministern nu särskilt anført, kan jag inte annat än upprepa min framställning — som jag också fått påminnelser om från »underjorden» ute i landet — att vi skola akta oss för att i förtid mobilisera och skicka ut folk i militärtjänstgöring innan krigets verklighet har nått oss såsom en handgriplig realitet.

Det är ju alldeles på tok tycker en mängd svenskar som det för närvarande är. Jag har nyligen fått ett cirkulär i tryck från någon myndighet i Bromma, där man har indelat hela Bromma socken i luftskyddscirklar med åtta hus i varje. Och däri uppmanades jag bland annat att för guds skull omedelbart skaffa mig en del redskap, som jag skulle använda, ifall någon bomb i tidernas fullbordan osannolikt föll ned på mitt lilla avlägsna hus. Vi ha verkligen anskaffat allt detta utan krångel. Jag för min del tyckte, att det var skojigt att någon gång gå i ledband även för ett sådant tilltag.

Man vill gå längre ändå — man vill visitera mitt hus, och till dess bör jag utrymma på vinden och källaren — i vilka båda en synnerlig ordning dock iakttagits. På vinden har jag kartonger med en myckenhet brev från flydda tider, som äro min egendom som jag vill behålla, och icke flygchefsinstansernas. På vinden liksom i undre våningen förvaras även mitt stora bibliotek, som också består av papper, infogade i ännu ofullständigare kartonger kallade bokband. De böra väl då också omintetgöras helst förstås redan i morgon. Allting som finns förvarat i kartonger, då nämligen sådant kan utveckla svår brandrök och försvåra arbetet för brandmännen, som antagits hinna fram för att släcka elden, som vållats av en bomb. Sådana uttryck för en förmörkelse, herr talman, tillåter man sig i detta land. Det gjorde åtminstone inte 1914 års urtima riksdag, utan då förklarade den, att regeringen borde se upp med sina militära rådgivares allt för frikostiga utsvävningar.

Ang. värnpliktigas avlöning. (Forts.)

Herr statsrådet Sköld: Herr talman! Jag ämnar inte här ingå i någon diskussion med herr Lindhagen. Frågan huruvida vi vid ett krigsutbrott skulle sätta större eller mindre delar av vår försvarskraft på krigsfot diskuterade vi under remissdebatten, och jag tycker inte att vi nu behöva upprepa den saken. Vad som händer i Bromma faller gudskelov inte inom mitt område, men jag skulle ju kunna ge den repliken: likaväl som det tedde sig annorlunda på 1600-talet än år 1914, så ter det sig annorlunda år 1939 än år 1914.

Jag begärde egentligen ordet för att säga ett par saker till herr Mannerskantz. För det första vill jag förklara, att sexveckorsavlösningen endast kan tillämpas inom armén, men inte vid flygvapnet, kustartilleriet eller flottan. Det har endast en gång förekommit, att sexveckorsperioden vid armén rubbats, och att detta skedde beror som vi alla veta på utrikespolitiska omständigheter. Jag tror inte att herr Mannerskantz menar, att vi skola kunna göra upp ett schema, som orubbligt skall vidhållas vad som än sker i världen och hur det militärpolitiska läget än förskjuter sig. Sådana ändrade förhållanden måste alltid föranleda rubbningar.

Vidare måste jag erkänna, att det förvånar mig i mycket hög grad, att en gammal militär som herr Mannerskantz överhuvud taget kan tänka sig möjligheten att man ur förbanden skulle kunna plocka ut familjeförsörjare och bilda särskilda truppförband för dem — ty det måste han väl ändå mena — för att ge dem andra inkallelseperioder än övriga inkallade. Det är ju i fullständig strid med hela vårt mobiliseringsverk och lär inte kunna genomföras.

Herr Brandt: Herr talman! Bara ett ord med anledning av herr statsrådet Skölds yttrande, att man givetvis inte kan betala en ersättning åt den ifrågavarande kategorien värnpliktiga, som kan jämföras med de mycket betydande inkomster, som dessa personer just nu, när det råder krig i världen, kunna få i sin civila verksamhet. Det är självfallet. Jag har inte ens ifrågasatt, att deras avlöning skulle vara lika stor som den de ha haft, när de slutade på sitt fartyg. Och nu vill jag endast fråga, om jag till äventyrs kan vara fel underrättad, då jag har för mig att den kategori inkallade, som jag åsyftar, i början hade 1 krona om dagen och nu 2 kronor 80 öre jämte familjebidrag för familjeförsörjare.

Herr Petersson, Knut: Jag underskattar visst inte de administrativa svårigheter, som föreligga i förevarande hänseende. Å andra sidan voro de upplysningar, som jag hade fått, av den art, att jag ansåg mig vara skyldig bringa saken på tal. När man hör att det finns förläggningar, där landstormsmännen måst göra sammanskott för att uppehålla sina kamraters familjer under den tid de ligga inkallade, och då man hör talas om de försakelser, som dessa familjer måste underkasta sig, är det svårt att anse allt väl beställt.

Jag vill bara till detta knyta den förhoppningen, att departementschefen och de verkställande myndigheterna inte kapitulera inför de svårigheter, som yppa sig, utan göra sitt bästa för att övervinna dem.

Herr Lindhagen: Det kan ju i viss mån vara sant, som statsrådet Sköld sade, att det ter sig annorlunda år 1914 än år 1939. Det är möjligt att det i fråga om författningsutvecklingen föreligger en avsevärd, ja stor skillnad. Men i själva den nu föreliggande saken, nämligen i vad det gäller krigets rysligheter, är väl ställningen precis densamma. Däremot skall jag be herr Sköld såsom en bland de yngsta av statsråden att lägga märke till att det är något

Ang. värnpliktigas avlöning. (Forts.)

i tiden både år 1914 och år 1939, som folk i allmänhet lägger en stor vikt vid, och det är att vi en gång skola få ett slut på dessa upprepade stormaktskatastrofer. Det bör väl åtminstone vara tillåtligt, enligt mångas uppfattning ingenting mindre än en plikt, att omsider ventilerade frågorna om en internationell rättsordning och förutsättningarna, de påtagliga förutsättningarna, för densamma. Man måste komma till insikt om att det är en ny världsordning, som behövs. Europa kan ensamt aldrig återupprättas, ty det saknar självövernelse, kärlek och framsyn.

Men om spørsmålet om en rättsordning väcks, så bojkottas det, om det sker interpellationsvis, eller avstyrkes enhälligt av det på min tillskyndelse åstadkomna utrikesutskottet, om det hänvisas dit. Utrikesutskottet har inte haft någonting med rättsordningen att göra i år, ty jag var händelsevis sjuk dagen innan jag skulle väcka motioner därom. Nu har inte utskottet haft något annat än ett konstituerande sammanträde. Däremot har utskottet begagnat sig av sitt Janusansikte, den gamla utrikesnämnden, som fick finnas kvar och där den av demokratin i forna tider bekämpade diplomatiska sekretessen nu har sitt obehindrade spel. Det var uppenbarligen endast för detta såsom mången synes odemokratiska spel, som det föraktade ordinarie utskottet, med sitt öppna visir, tillsattes. Men det var meningen med utrikesutskottets idé, att den gamla absurda utrikesnämnden skulle samtidigt avskaffas!

Herr von Heland: Herr talman! Sedan år 1936 har jag som min uppfattning framhållit, att man tillskar vår arméorganisation med alltför stor ram, men utan tillräckligt god kärna. Den nu behandlade frågan visar, synes det mig, att om man på ett annat sätt hade tillyxat arméorganisationen, alltså med en något mindre men effektivare eldkraftig mekaniserad armé, så hade även denna fråga legat till på ett annat sätt än vad den nu gör. Det förefaller mig som om det även ur denna synpunkt skulle vara lämpligt med en omprövning snarast möjligt av vår arméorganisation.

Herr Undén: Herr talman! Det må tillåtas mig att ge den lilla upplysningen i anledning av herr Lindhagens anförande nyss, att utrikesnämnden haft ett mycket stort antal sammanträden under denna period. Utrikesutskottet har inte endast haft konstituerande sammanträde, utan därutöver ett mycket viktigt sammanträde. Då det emellertid är samma ledamöter i utrikesutskottet och utrikesnämnden, och då det inte föreligger några propositioner eller motioner, är det helt naturligt att det är utrikesnämnden som sammankallas för att få informationer och inte utrikesutskottet.

Herr Lindhagen: Herr talman! Utrikesnämnden för inte något protokoll, och därför kan den göra vad den gör i fullkomlig hemlighet. Men alla andra utskott äro skyldiga att föra protokoll, och däri kunna vi meniga få tillfälle att i överensstämmelse med grundlagarna förvissa oss åtminstone om vad som förekommit.

Herr Undén: Utskotten föra inga diskussionsprotokoll, herr Lindhagen!

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Herr statsrådet *Westman* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 73, angående redovisningen av utgifter under fjärde huvudtiteln vid mobilisering;

nr 74, med förslag till viss ändring i förordningen den 31 januari 1932 (nr 15) med tillägg till gällande tulltaxa;

nr 75, angående anvisande av medel för anordnande av skyddsrum i Stockholms slott;

nr 77, angående anslag till vissa oförutsedda utgifter å kapitalbudgeten m. m.;

nr 78, med förslag till förordning om värnskatt, m. m.; samt

nr 79, angående åtgärder för begränsning av statsutgifterna under budgetåret 1939/40 m. m.

Vid förnyad föredragning av första särskilda utskottets utlåtande nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 § 1 och 5 mom. samt 7 § avlöningsreglementet den 15 juni 1939 (nr 278) för personal vid försvarsväsendet under krigstjänstgöring (krigsavlöningsreglementet), bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av andra särskilda utskottets utlåtande nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser angående indrivning av utskylder hos vissa skattskyldiga, m. m., utom såvitt angår två vid propositionen fogade lagförslag, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser angående indrivning av utskylder hos vissa skattskyldiga, m. m., i vad propositionen hänvisats till konstitutionsutskottet, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmälles konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 60, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning med särskilda bestämmelser angående indrivning av utskylder hos vissa skattskyldiga, m. m., i vad propositionen hänvisats till konstitutionsutskottet.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 2 bifölles även av andra kammaren.

Anmälles andra särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 61, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser angående indrivning av utskylder hos vissa skattskyldiga, m. m., utom såvitt angår två vid propositionen fogade lagförslag.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 27 bifölles även av andra kammaren.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 73—75 och 77—79 blevo desamma på begäran bordlagda.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 22, av herr *Domö* m. fl.,

nr 23, av herr *Ohlin*,

nr 24, av herr *Heiding* m. fl.,

nr 25, av herrar *Hagström* och *Carlström*, samt

nr 26, av herr *von Heland*,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 11.42 f. m.

In fidem

G. H. Berggren.
